מסורת הש"ס

א) י"ל שהוא שם ממזרת: ב) [לקמן קכה: כ"ק מכ:] : ג) [לקמן קטו.] : ד) [עי' תוס' שבת קנ"ל ד"ה וריב"ק ותוס' כתובות נח ע"ב ד"ה מון ותוס' ספסים קיב. ד"ה לוה] :

הגהות הב"ח

(א) גמ' ומתה וירשה תלמוד לומר : (ב) תוס' ד"ה מתה בחיי מורישיה ומתו מורישיה וירשה יאיר וא"ם כיון דקו יורש בראוי נגמרו :

עין משפט נר מצוה

טו א מיי' פ"ג מהל' נחלות הלכה יא סמג עשין לו טור"מ אה"ע סי' ל סעיף ב :

טז ב מיי' שם הלכה ג וסמג שם טור"מ אה"ע סי' רעו סעיף ג :

רבינו גרשום

וה"ג לה לא תסוב נחלה לבני ישראל ממטה אל ממטה בסיבת הבעל הכתוב מדבר אתה אומר בסיבת הבעל או אינו אלא בסיבת הבן כשהוא אומר לא תסוב ממטה לממטה אחר הוי אומר בסיבת הבעל הכתוב מדבר. דילפינן סתום מפורש וליכא למשמע מהכא כי אם בסיבת הבעל: דכולי עלמא מיהת. בין תנא קמא בין תנא בתרא: ממטה לממטה אחר בסיבת הבעל הכתוב מדבר כו': אמר קרא איש. איש כתיב ביה דכתיב אין בת איש בנחלתו ידבקו ונו' ואיש היינו סיבת הבעל. ומקשינן תרוייהו נמי איש כתיב בהו דהכי נמי כתיב באירך לא תסוב נחלה לבני ישראל ממטה אל ממטה כי איש בנחלת אבותיו: ידבקו כתיב. דמשמע בסיבת הבעל דכתיב ודבק באשתו: אמר קרא ידבקו ממות. דמשמע הסיבת הבעל וכדאמר לעיל וכל בת יורשה נחלה ממטה וגו' ודבוקת ממות על ידי בעל הוא: ובן לאו אחר הוא. דשייך בתר האם: מנין לבעל שאין יורש את אשתו מה שראוי לבוא לידה. כגון יורשה אביה אם אין לו בן ומתה בחיי האב ואחר כך מת אביה שאינו יורש ירושה זו אלא מה שמתחזק בידיה בחייה הוא יורשה: ומתה בחיי מורישיה. היינו חסיו וחסותו של שנוב ואח"כ מתו הן ועכשיו ראוי היה לו לשנוב אילו מת חסיו ואחר [היתה] מתה אשתו היה מתחזק בהן שנוב לפי שבאו לו מאשתו ועכשיו שמתה אשתו ואחר מתו הן להכי הוצרכת הירושה לבן אשת שנוב והיינו יאיר בנו והכי נמי יתפרש אירך דפנחס: מאי ואומר. הואיל דשמעינן מיאיר דאין הבעל נוטל בראוי כבמחוזק אמאי איצטריך קרא דפנחס להכי אצטריך דכי תימא מעשה דיאיר לא הוה כראמרי' אלא הכי דהוה שיאיר נשא אשה שהיו לה ל"נ ערים ומתה וירשה בעלה יאיר ומחכא ליכא למשמע דאין הבעל נוטל בראוי כבמחוזק ת"ש פפנחס וכי תימא פנחס נמי ירש את אשתו וא"כ תרי קראי לחד מלתא למה לי אלא וראי פנחס ירש את אמו משום דאין הבעל נוטל בראוי וכי תימא ספנחס לא שמעינן דהויא נבעה משדה חרמים נפלה לו כדאמרי' לעיל ת"ש מלישנא דקרא דכתיב אשר נתן לו להכי כתב אשר נתן לו דב"ד

תרוייהו נמי ידבקו כתיב בהו. פעמים שלא היו בקיאין בפסוקים וכן מלינו בסוף שור שנגח את הפרה (נ"ק דף נה:) מפני מה לא נאמר בדברות הראשונות טוב כו' ת"ל עד שאתה שואלני כו' שאיני יודע מה נאמר בהן טוב לו ולהו כלך אצל ר' תנחום כו' ומיהו הכא תימה דמדאקשי ליה תרוייהו איש כתיב בהו משמע דידע פסוקים ולא היה לו לתרץ אמר קרא ידבקו כיון דתרוייהו נמי ידבקו כתיב ובקונטרס פי' יפה וקמא נמי ידע דתרוייהו איש כתיב בהו ואתא לשנויי הא דקא בעי מאי משמע דשפיר משמעי תרוייהו דאיירי בסיבת הבעל מדכתב בהו איש דאמרינן בסיבת הבעל אי אינו אלא בסיבת הבן כשהוא אומר לא תסוב ממטה לממטה אחר הוי אומר בסיבת הבעל הכתוב מדבר. דילפינן סתום מפורש וליכא למשמע מהכא כי אם בסיבת הבעל: דכולי עלמא מיהת. בין תנא קמא בין תנא בתרא: ממטה לממטה אחר בסיבת הבעל הכתוב מדבר כו': אמר קרא איש. איש כתיב ביה דכתיב אין בת איש בנחלתו ידבקו ונו' ואיש היינו סיבת הבעל. ומקשינן תרוייהו נמי איש כתיב בהו דהכי נמי כתיב באירך לא תסוב נחלה לבני ישראל ממטה אל ממטה כי איש בנחלת אבותיו: ידבקו כתיב. דמשמע בסיבת הבעל דכתיב ודבק באשתו: אמר קרא ידבקו ממות. דמשמע הסיבת הבעל וכדאמר לעיל וכל בת יורשה נחלה ממטה וגו' ודבוקת ממות על ידי בעל הוא: ובן לאו אחר הוא. דשייך בתר האם: מנין לבעל שאין יורש את אשתו מה שראוי לבוא לידה. כגון יורשה אביה אם אין לו בן ומתה בחיי האב ואחר כך מת אביה שאינו יורש ירושה זו אלא מה שמתחזק בידיה בחייה הוא יורשה: ומתה בחיי מורישיה. היינו חסיו וחסותו של שנוב ואח"כ מתו הן ועכשיו ראוי היה לו לשנוב אילו מת חסיו ואחר [היתה] מתה אשתו היה מתחזק בהן שנוב לפי שבאו לו מאשתו ועכשיו שמתה אשתו ואחר מתו הן להכי הוצרכת הירושה לבן אשת שנוב והיינו יאיר בנו והכי נמי יתפרש אירך דפנחס: מאי ואומר. הואיל דשמעינן מיאיר דאין הבעל נוטל בראוי כבמחוזק אמאי איצטריך קרא דפנחס להכי אצטריך דכי תימא מעשה דיאיר לא הוה כראמרי' אלא הכי דהוה שיאיר נשא אשה שהיו לה ל"נ ערים ומתה וירשה בעלה יאיר ומחכא ליכא למשמע דאין הבעל נוטל בראוי כבמחוזק ת"ש פפנחס וכי תימא פנחס נמי ירש את אשתו וא"כ תרי קראי לחד מלתא למה לי אלא וראי פנחס ירש את אמו משום דאין הבעל נוטל בראוי וכי תימא ספנחס לא שמעינן דהויא נבעה משדה חרמים נפלה לו כדאמרי' לעיל ת"ש מלישנא דקרא דכתיב אשר נתן לו להכי כתב אשר נתן לו דב"ד

תניא אידך לא תסוב נחלה ממטה למטה אחר בסיבת הבעל הכתוב מדבר, אתה אומר בסיבת הבעל או אינו אלא בסיבת הבן? כשהוא אומר ולא תסוב נחלה לבני ישראל ממטה אל מטה הרי בסיבת הבן אמור הא מה אני מקיים "ולא תסוב נחלה ממטה למטה אחר" בסיבת הבעל הכתוב מדבר דכולי עלמא מיהת "ממטה למטה אחר" בסיבת הבעל הכתוב מדבר מאי משמע? סימן אמר רבה בר רב שילא אמר קרא "איש" תרוייהו "איש" כתיב בהו? אלא אמר רב נחמן בר יצחק אמר קרא "ידבקו" תרוייהו "ידבקו" כתיב בהו? אלא אמר רבא אמר קרא "ידבקו מטות", רב אשי אמר אמר קרא "ממטה למטה אחר" ובן לאו אחר הוא. א"ר אבהו אמר ר' יוחנן אמר רבי יוסי אמר רבי ומתו בה משמיה דרבי יהושע בן קרחה: ומנין ב) לבעל שאינו נוטל בראוי בבמחוזק? שנאמר ושנוב הוליד את יאיר וידיו לו עשרים ושלש ערים בארץ הגלעד מנין ליאיר שלא היה לו לשנוב אלא מלמד שנשא שנוב אשה ומתה בחיי מורישיה וירשה יאיר ואומר ואלעזר בן אהרן מת ויקברו גו' מנין לפנחס שלא היה לו לאלעזר מלמד שנשא אלעזר אשה ומתה בחיי מורישיה ומתו מורישיה וירשה פנחס ומאי ואומר? רבי תימא יאיר דהוה נסיב איתתא ומתה ג) וירשה, תלמוד לומר ואלעזר בן אהרן מת. רבי תימא דנפלה ליה בשדה חרמים, אמר קרא "בנו" נחלה הראויה לו וירשה בנו: ובני אחות: ד) תנא בני אחות ולא בנות אחות למאי

כבר בן ארבעים שנה כדתניא (ספרי פ' הנרכה) ארבעים שנה עסק בפרקמטיא וארבעים שנה למד וארבעים שנה לימד וכל ימיו ק"כ שנה ואפילו מולד ר' יהושע בן מיד כשנאמה אכתי לא היה כי אם בן פ' כשנולד רבי דאמר בפרק בתרא דקידושין (דף עב:) עד שלא מת רבי עקיבא נולד רבינו הקדוש ופחות ממאה וארבעים לא היה ר' יהושע כשבירך את רבי דבפחות משבעים לא היה מברכו וכבר היה רבי בן שמיש שנה ומה ברכה היא זו לברכו בעשר שנים ועוד דשברא שלא מולד עד שחזר ר' עקיבא מבי רב אחר כ"ד שנה א"כ כשהיה ר' יהושע בן ק' וארבעים כבר היה רבי בן פ"ד שהוא יותר מחצי ימיו ועוד שפי' רבינו נסים במגלת סתרים שמלת בברלאשית רבה דאמון מן הקרקע היה רבי אלעזר בן עזריה אלא אומר ר"מ דקרתה הוא שם אדם כמו קרת ר') : **מתה** בחיי מורישיה (ג) וירשה יאיר. ות"ת דבן יורש ברלאי נכסי אמו ובעל אינו יורש מנגן דבעל קודם לבן וי"ל כיון שהבעל אינו יורש ממתה קורבה אלא ממתה שאירות שהן תשובין כבשר אחד אם כן כמו שהוא קודם לשאר קרובים כך הוא קודם לבן דמאי לי האי ומאי לי האי: **ירש**

בראוי. כגון שמתה אשתו וא"ח"כ מת אביה דנחלה זו ראויה לה אילו היתה קיימת מנין שלא יירש קרוביה מצד האב או בנה יירשנה שהבן יורש את זקנו כדכתיב "ואם אין לו בת" עיין עליה שבן הבת יורש אביה: **כבמחוזק.** ירושה שהיא מוחזקת כבר קודם מיתתה כגון שמת אביה ואחר כך מתה היא ומנין שלא יירש דסד"א כיון דבעל קודם לבנה לירשה וה"נ כשמתה ואחר כך נפלה לה ירושה יקדים האב לבנו דק"ן הוא כיון דבמקום בן הוא קודם ליטול במוחזק, בראוי נמי הוא יורש ק"ז מבן שיורש בראוי: **וירשה יאיר.** ולא שנוב אביו לפי שאין הבעל טעל בראוי לאילו היה טעל בראוי הוא היה יורשה ולא יאיר בנה שהאב קודם לבנו בירושת אשתו: **וירשה יאיר.** לאשתו: **נחלה הראויה לו וירשה בנו.** מאשר ניתן לו בהר אפרים קייץ דמשמע שבאו לדין לאלעזר זו לפי שהיתה ראויה לאלעזר ונתנה בביתו דין לפנחס בנו לפי שאין אביו, ורבינו תנגאל פירש דדייקינן מדכתיב בהאי קרא בנו וכי אילו כתב בנבנתה פנחס ולא אמר בנו הלא יודע שפנחס בן אלעזר הוא ומפני מה כתב בנו' נלמד כי זו הנבנה היתה ראויה לאלעזר וירשה פנחס בנו דבנו=מיעוט משמע בנו ולא הוא מכלל שהיתה ראויה לאלעזר והלכך ליכא למימר דנפלה ליה משדה חרמים שחלק פנחס לא היה ראוי לאלעזר כן כתוב בפירושי רבינו תנגאל: **ובני אחות.** יורשין אחי אמן. **תנא בני אחות ולא בנות אחות.** וכדמפרשינן לקמיה: למאי

נחלה כאלעזר ונתנה לפנחס בנו משום דאין הבעל נוטל בראוי כבמחוזק כראמרינן: פים' ובני אחיות נוטלין כל אחד מסמן אחות אמו אם אין לה לא בן ולא בת. ולא פנחילין מסמן לאחות אמן משום דבאין האבן יורשת אחותה בשאין לה בנים לה בניה יורשין מסמן אחות אמן אם אין אמן קיימת בשעת מיתת אחותה אבל אם מתו בניה של זו אין אחיות אמן יורשות אותן הואיל דאין האם עצמה יורשת את בניה כך אחות האם אין יורשת את אחותה. ואית דספרשי בני אחיות הכי בני אחיות נוחלין מסמן אחי אמן משום דאשה יורשת אחיה ואין אחי האם יורש את בן אחותו דכשם שהאם אינה יורשת את בנה כך אין אחיה יורש